

Propisi o zaštiti i unapređenju slatkovodnog ribarstva

K. Tamhina

Namjera mi je ukratko prikazati one naše pozitivne propise koji se odnose na unapređenje i zaštitu riba i drugih vodenih životinja. Zakonski i podzakonski propisi, koji reguliraju oblast slatkovodnog ribarstva koncipirani su na principima racionalnog iskorištavanja i zaštite, na principima koji su ustanovljeni u članu 85 Ustava SFRJ i članu 117 Ustava SR Hrvatske. U njima su određena dobra od općeg interesa među koja, između ostalog ulaze zemljište, šume, vodotoci, vode, ribe, divljač i druga prirodna bogatstva i dobra u općoj upotrebi. Ona uživaju posebnu zaštitu i koriste se pod uvjetima i na način koji se propisuje samo zakonom. Zakonom se osiguravaju i opći uvjeti za njihovo racionalno iskorištavanje i drugi opći interesi.

Zakoni koji reguliraju ribarstvo, na području Jugoslavije su slijedeći:

1. Zakon o slatkovodnom ribarstvu SR Hrvatske, objavljen u »Narodnim novinama«, broj 14/1973;
2. Zakon o ribarstvu SR Srbije, objavljen u »Službenom glasniku SRS« broj 8/1976;
4. Zakon o slatkovodnom ribarstvu SR BiH, objavljen u »Službenom listu SR BiH« broj 35/1979,
5. Zakon o ribarstvu SAP Vojvodine, objavljen u »Službenom listu SAP Vojvodine« broj 18/1976;
6. Zakon za ribarstvo SR Makedonije, objavljen u »Službeni vesnik SRM« broj 15/1973;
7. Zakon o slatkovodnom ribarstvu SR Crne Gore, objavljen u »Službenom listu SR CG« broj 39/1976.
8. Zakona o ribarstvu SAP Kosovo, objavljen u Službenom listu SAPK br. 8/1975.

Osim spomenutih zakona, postoje odredbe i u drugim zakonskim ili podzakonskim propisima, koje direktno ili indirektno reguliraju očuvanje ili poboljšanje životne okoline riba i drugih vodenih životinja. Takve odredbe nalaze se prvenstveno u Zakonu o zaštiti prirode (»Narodne novine«, broj 54/76), Zakonu o prostornom uređenju i korištenju građevinskog zemljišta (»Narodne novine« broj 14/73), Pravilniku o opasnim materijama koji se ne smiju unositi u vode (»Službeni list« broj 3/76), Zakonu o vodama (»Narodne novine«, broj 53/74), Krivičnom zakonu SR Hrvatske (»Narodne novine«, broj 25/77), Uredbi o klasifikaciji voda, među republičkih vodotoka, međudržavnih voda i voda obalnog mora Jugoslavije (»Službeni list SFRJ«, broj 6/78) i u drugima.

Republički organi uprave, nadležni za poslove ribarstva, ovlašteni su donositi propise provedbenog karaktera, kojima reguliraju odnose u toj oblasti, pa tako i zaštitu. Tako je u SR Hrvatskoj doneseno više takovih propisa, od kojih se neki primjenjuju na području cijele Republike, a neki samo na određenom di-

jelu ribolovnih područja, te odražavaju njegove specifične karakteristike i potrebe. Tako su na snazi: Naredba o lovostaju za pojedine vrste riba i rakova, Naredba o ribolovnim sredstvima s kojima se može obavljati privredni i sportski ribolov, Naredba o najmanjoj veličini pojedinih vrsta riba, rakova i drugih vodenih životinja ispod koje se ne smiju loviti, predačivati ni stavljati u promet, Naredba o stalnoj zabrani lova rijetkih i pronijedenih riba u sportskom ribolovu na otvorenim vodama, a sve su objavljene u »Narodnim novinama«, broj 20/74). Na snazi je i Naredba o privremenoj zabrani ribolova na jezeru HE Peruća (»Narodne novine«, broj 39/79), koja na specifičan način zaštićuje baš to jezero kroz određeno vrijeme.

Propise koji reguliraju istu materiju donijele su i druge republike, poštivajući naravno svoje prirodne karakteristike, a ono što je za nas naročito interesantno su propisi koji su na snazi u Sloveniji, Bosni i Hercegovini, Vojvodini i Srbiji, zbog zajedničkog interesa na graničnim vodama. Tako je na primjer u Bosni i Hercegovini na snazi Pravilnik o sredstvima i mamcima za vršenje ribolova, dozvoljenom maksimalnom ulovu, minimalnim mjerama i lovostajama (»Službeni list« broj 19/1980), u Srbiji Naredba o načinu ustanovljavanja lovostaja za pojedine vrste riba na ribolovnim vodama ili na delovima ribolovnih voda i o zabrani lova riba koje nemaju propisanu veličinu (»Službeni glasnik SRS« broj 29/1978).

Prilikom donošenja propisa ili bilo kakvih mjera, koje se donose za zajedničke vode neophodna je suradnja, kako naučnih organizacija, tako i organa koji propis donose i kasnije provode. Ta obaveza proizlazi iz zakona o ribarstvu svih republika. Nažalost iz iskustva nam je poznato, da je tu suradnju laganije uspostaviti između dvije republike, nego između općina i korisnika više voda u jednoj republici.

Jedna od najznačajnijih mjera koju Zakon o slatkovodnom ribarstvu SR Hrvatske predviđa, a tiče se unapređenja ribarstva, je izrada i donošenje gospodarskih osnova za pojedino ribolovno područje ili njegov određeni dio. Intencija zakonodavca bila je, da se za pojedine vode, koje predstavljaju hidrološku, biološku i ekonomsku cjelinu donesu gospodarske osnove, koje bi sve te elemente uzimale u obzir i na temelju njih predlagale režim iskorištavanja. Zato je zakonodavac u članu 13. Zakona predvidio elemente, koje svaka gospodarska osnova mora sadržavati. Oni se odnose na utvrđivanje osnovnih ihtioloških podataka (vrste i količina ulova, mogući prirast), mjere za uzgoj, dopuštene količine ulova, zaštita, sredstva predviđena za provođenje tih mjera, odnosno ekonomsku osnovu iskorištavanja konkretnog područja. Gospodarska osnova je dokument dugoročnog karaktera, pa se zato donose godišnji planovi gospodarenja, koji moraju biti s njom usklađeni. Gospodarska osnova može se donijeti i za manje dijelove ribolovnih pod-

Katarina Tamhina, dipl. prav., Republički komitet za poljoprivredu i šumarstvo, Zagreb.

ručja, koja su ustanovljena Rješenjem o utvrđivanju ribolovnih područja na otvorenim slatkim vodama u SR Hrvatskoj («Narodne novine», broj 51/75, 15/76, 4/77, 46/79); jer na jednom području ima veliki broj korisnika voda, čije je interese često teško uskladiti. Međutim takve osnove moraju poštivati princip da se donose i da predlažu mjere gospodarenja za jednu prirodnu cjelinu. Iz navedenog proizlazi da je izrada gospodarskih osnova složen zadatak, a broj do sada izrađenih osnova to i potvrđuje. Međutim, glavni problem je u neriješenom načinu financiranja izrade gospodarskih osnova. Zbog toga je Republički komitet za poljoprivredu i šumarstvo, Savez sportskih ribolovnih društava Hrvatske i Republički komitet za poljoprivredu SR Slovenije poduzeo inicijativu za izradu zajedničke gospodarske osnove za granične vode. Nacrt Društvenog dogovora o izradi takove osnove je već izrađen i nalazi se u fazi rasprave.

Također je pred donošenjem Pravilnik o katastru ribolovnih područja s obrascem tog katastra, koji su obavezni voditi organi općinske uprave nadležni za ribarstvo. Podaci koji se vode u katastru, utvrđeni su u zakonu, a onose se na stanje ribljeg fonda, njegovu strukturu, površinu ribolovnog područja i bit će velika pomoć i temelj za izradu gospodarskih osnova. U katastru će se voditi evidencija i o sve češćim posljedicama zagađenja i štetama kako bi se mogla voditi određena politika zaštite i planirati sredstva za njeno provođenje.

Zakon je također predvidio, da se na pojedinim otvorenim vodama mogu ustanoviti prirodna mrijestilišta, ako je to opravdano s biološkog ili ekonomskog stanovišta. Iz istih razloga moguće je ustanoviti rezervat. Odluku o ustanovljavanju mrijestilišta ili rezervata donosi republički organ uprave nadležan za poslove ribarstva i u njoj propisuje režim ribolova i ostale mjere koje treba provoditi. Tako je na primjer u ovoj godini nakon propisanog postupka doneseno Rješenje o proglašenju »Stotinačkih haglova« prirodnim mrijestilištem («Narodne novine», broj 4/80).

Osim propisa koji reguliraju unapređenje, odnosno nalažu i uređuju aktivan odnos prema ribljem fondu i njegovom ambijentu, zakon propisuje i niz zabrana, čije poštivanje osigurava zaštitu ribljeg fonda. Tako je prema odredbama iz člana 33 zabranjeno;

1. puštati i bacati u ribolovne vode tekuće ili krute otpadke iz proizvodnje i prerade, ili bilo kakve tvari koje uništavaju ribu i druge vodene životinje, ili šteto djeluju na biološke uvjete na opstanak riba i drugih vodenih životinja;

2. loviti i stavljati u promet ribe i druge vodene životinje ispod određenih veličina;

3. loviti ribe i druge vodene životinje eksplozivnim ili kemijskim sredstvima, koja ih truju, ubijaju ili o-mamljuju i tako ulovljenu ribu i druge vodene životinje skupljati i stavljati u promet;

4. loviti ribe i druge vodene životinje vatrenim oružjem, podvodnom puškom, ostima, harpunima i električnom strujom;

5. u ribolovu upotrebljavati mreže čija je veličina oka manja od propisane;

6. poribljavati otvorene vode bolesnim ribama ili bolesnom ikrom;

7. obavljati sportski ribolov noću na visinskim vodama. Pod ribolovom noću razumijeva se ribolov u vrijeme i to: proljeće od 20 do 4 sata, ljeto od 21 do 3 sata, u jesen od 19 do 4 sata i zimi od 18 do 6 sati;

8. loviti ribu neposredno rukom ili u zimovalištima odnosno mrijestilištima pojačanjem ili kvačenjem s vanjske strane;

9. pregradivati vodeni tok stalnim ili privremenim pregradama koje ometaju prolaz ribe, ukoliko to nije predviđeno u planu gospodarenja;

10. zatvarati, odvrćati ili crpiti vodu iz ribolovnih područja, mrijestilišta ili ribogojilišta ako se time prouzrokuje opasnost za opstanak ribe;

11. ometati postavljanje ili skidati znakove kojima se označava ribolovno područje, mrijestilište ili ribogojilište;

12. močiti lan i konoplju u otvorenim vodama na mjestima koja nisu za to određena. Organ općinske skupštine nadležan za poslove ribarstva određuje mjesta za močenje lana i konoplje (male stajaće vode, odvojene bare, iskopane jame i sl.) odnosno naređuje u tu svrhu izgradnju posebnih močila.

Kršenje spomenutih odredbi, kao i nepridržavanje rokova koji vrijede u lovostaju za pojedine vrste riba i drugih vodenih životinja, lov nedozvoljenim sredstvima i lov nedoraslih riba, izaziva ozbiljne i dugotrajne posljedice na ribljem fondu i ostaloj flori i fauni slatkih voda. Zbog sanacije nastalih šteta, organizacije koje gospodare vodama modu donijeti odštetne cjenike, za štete koje nastaju bespravnim ribolovom. Takav odštetni cjenik donijelo je SRD »Mirna« iz Buzeta, a potvrdila ga je Skupština općine Buje. («Službene novine«, Zajednice općine Rijeka br. 15/79.). Prema odredbama tog Pravilnika odštetni zahtjev podnosi se istovremeno sa prijavom o prekršaju, a cijene za pojedine vrste riba su slijedeće (član 3):

— za šarana	100 dinara po komadu
— za štuku	100 dinara po komadu
— za linjaka	50 dinara po komadu
— za mrenu	30 dinara po komadu
— za klenu	30 dinara po komadu
— za jegulju	50 dinara po komadu
— za ostalu ribu	20 dinara po komadu

Cijena za šarana povećava se za 50%, ako je prekršaj učinjen za vrijeme lovostaja. Sredstva koja se ostvare na taj način ulažu se za poribljavanje voda i unapređenje ribogojstva na području SRD »Mirna« — Buzet i o njima se vodi posebna evidencija. Većina sportskih ribolovnih društava, odnosno organizacija koje su dobile vode na gospodarenje nije donijela takve odštetne cjenike, a po Zakonu o slatkovodnom ribarstvu SR Hrvatske republički organ upra-

ve nadležan za ribarstvo, nema ovlaštenje da donese propis, koji bi vrijedio na području cijele republike. Za razliku od zakona o ribarstvu Slovenije i Bosne i Hercegovine, u kojima takovo ovlaštenje postoji. Tako je u SR Sloveniji na snazi Odškodninski cenik za povračilo štode na ribah («Uradni list SRS» št. 17/80), a u SR BiH Pravilnik o odštetnom cjenovniku za pričinjenu štetu na ribljem fondu («Službeni list SR BiH» broj 11/80). Kriteriji za izračunavanje štete nisu jednaki, u Pravilniku BiH odšteta je izražena u fiksnom dinarskom iznosu, na primjer za sve vrste pastrva i lipljana plaća se po komadu 100 dinara bez obzira na veličinu, vrijeme ulova. Cjenik Slovenije detaljnije je razradio izračunavanje odštete, pa uzima u obzir mjesto i vrijeme kad je šteta učinjena. Kao osnovu uzima za sve vrste riba tržišnu cijenu pastrve (*Salmo gairdneri*), koja se množi sa određenim iznosom, koji je za

svaku ribu drugačiji i propisan je cjenikom. Tako je za jezersku pastrvu propisani faktor 25, za lipljana 10. Cjenik obuhvaća 26 vrsta riba i 4 vrste ostalih vodenih životinja. Ako je došlo do značajnog pomora ribe, odšteta se izračunava uzimajući u obzir i površinu vodotoka, naseljenost po vrstama riba i trenutnu tržišnu cijenu.

Iz svega iznesenog je vidljivo, da usprkos određenih razlika namjera zakonodavca u svim republikama ide za tim da se omogući racionalno iskorištavanje riba i drugih vodenih životinja, ali i da se one maksimalno zaštite od devastacije. Međutim, svijesni smo da sami propisi nisu dovoljni nego da je presudan odnos i ponašanje svih korisnika i društvene zajednice u cjelini prema vodi i njenim stanovnicima, kao dobrima od općeg interesa.